

Հայր Ալրազան : Կամիմ համարուտել և կութառով գուռնալ և յօրն քանի մի գիւղով սղայն տալ և անցանել . սա կայն անհնապին է զանանս ՚ի գիւղորեից թողարկ և եթէ միոյն չերթամ՝ , արտնջան թէ մեք քրիստոնեայ չեմը . վասն Էբ զիկես զմեզ յօրհնութեանց սրբազնն վարցացն և այլն : Խէ եւ աղքատք՝ ամենեթեան փափաքին տեսանել զմեզ ՚ի միջի իւրեանց , և այս չէ իմ շնոհք : այս էւր Ալրազան տեղեաց :

Իս և պարու համարիմ ինձ զայն եւս գրել . զի Բաղէշու գայմագամ Տէտէ Պէյն և Դանիէլ էֆէնորին ՚ի կարոց եկեալ վասն գործոց Ա. Յովհ հանու վանից կողապատեալ զգեստուց հոգ տարեալ բազումն գտան , բայց

տակառին կան անցոյաք : և փոտունք կորսասեալք մշ տակուք : Վոզերուն շատը Փախի Ըէխի մասկի իկ են Տէր գթացի իւր իմազք անհորթիւ հաստին :

Իմդրեմ առաքել զիշանակեալ գլութեանն և զքանի մի օրինակ Այօն ամէս սագիր ՚ի գիտութիւն և ՚ի մսիթարութիւն , որում փափաքորոգք բազումք են : բայց յայտ ցուլին վասն աւշ ժամանելցն :

Առաջ Երանակը
Յարդ Երա Շպահոր
Տիգրանակերոյ :

1 Յունի 1869
Ի վեհ Ա. Մատովը և Թարգմանչոյ

ԱՐԳԵԼՔ ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ

Թէքեւ . Քրիստոնէութեան առաջն գարերուն մէջ Ա. Գրոց օրինակները հապուացիւտ էին , սակայն ընթերցումը գլխաւոր պարտուարութիւնն համարուած էր . Քրիստոնէից համար : Պիսկէտիանսի հալածանաց ժոմանեակ հասարակ . Քրիստոնէից ժեռքի անդամ : Ա. Գրոց օրինակները գտնուեցան : Ա. Հայանս կը պատմէ որ ժողովուրդը իրաւաւնք ունէր (կիրկեց այ մէջ պահուած) . Գրոց օրինակները քահանաներէն ինդրէլու և կարդապու . Տէրսու զիանոս մի քրիստոնեուց ամինոշ համար կը պատմէ թէ : Ա. Գրոց ընթերցումը իրեն գլխաւոր պարտպունքն էր : Արդինէս իւր մի հակառակուցը ըմբերաներու համար ։ որ կը պախարակէր թէ : Գիրքը ռամեկանս ոճով գրուած է) կը պատասխանէր թէ : Ա. Գրոց լեզուն ընտանեկան է , որպէս զի հասկանալի

լինի ամեն ընթերցովի համար կ ամեն հաւասարացեալք կարինան օգուատ քայ զել : Քրիստոնէութեան ջոտագովները կը յօդերուէին իրենց հեթանոս հակառակները որ Ա. Պիգը կարդան , որպէս զի համարուին մէկ ողջափ ան հիմն է իրենց հակառակուատութիւնը Քրիստոնէութեան տարածման հետ Ա. Գրոց օրինակներն ևս բազմացան և մարգիկ կրցին որ յասկաբէս այս մասին կ'աշխատէին , ինչպէս էր Պատի փիլ մարտիրոսը , որ իր երկամեաց բան տարկելու թեան միջոցին (307-309) աշխատ եց : Ա. Գրոց օրինակներ պատրաստել ընթերցաւէր խնդրովներուն տալու համար (սկիբերերան կը յորդուէր) : Պիգը կարդալ և այդքան որիքալաւ ռուած էր այս մասին , որ քարոզական ամբիոնէն կը հապատակէր թէ : Ա. Պիգը կարդալը պահանջ հասկանալու անգամ նպաստաւ որ է պրութին կ երջանիուն :

‘ Հայոց եկատ հոգուա աղնալիսի գառնի
և անսպառուղ ժամանակ եւ օ, որ Վրիս
առնեական է կեղեցւայ հոգեօպորոք
յորդ որներն աշխրդեց Ա. Գրոց ըն-
թերցման արգելու մը, և այս այլանդոտի
խորհուրդը Հառամայ Պապերու խե-
լապատճեն ծնունդ առաւ, Վրիտոր
է Պապը (1030) արգիլեց Ալառնական
մը զաւա ժամանակու թիւն և կատարել և
Առարք Վրիտ կու գալ, Արքա օրինակին
հետեւ կատ Քննովին սփոխ գ. (1216)
միշխաբերականաւ Ա. Գրոց Հառամայ է
լինթերցու մը արգիլեց Տուրու զի ժռ
զովմ, Վրիտոր Գիտ բահանացալեւատ շ
թիւնն ժամանուի, մի քանի քաղց առելի
տուած գնաց հրաման հանելով, որ աշ
խարհակ անձները բուռ Ա. Գրիր չիկար-
գան և շմարդ մանեն, այ միայն կար-
կան Աղջման, Ժամանակ իրք և Կատուառ
ծամնցը կուսակն նու իրուած Եղօթաւ
գիրը և Խնկ սահմա ժամանակէն զնի
Տարագոնի ժազով իւր Երկրորդ կա-
նոնով հրաման հանեց Կատուածանցի
քովմ Հառամորէն արինակները այրել ։
Վերանորոգ ու թեւան ժամանակ պարաւ
գանինը սպակեցին Տրենտի ժողովը
առիած ինչ զիջանելու և Ա ու լրաման
Քլատիներէն թարգ մանութիւն Կատ-
ուածանցի (կարդ առւ, հրաման մարդու-
բայց Այստ դ. 1564 ին կարողոցաւ
Դ կերեւ Հանել այս հրամանը և առա-
սիկ արդին կա առ մի քաթարի շը համ
մարձմէի Կատուածանց կարդար և
կամ թարգմանութիւնի իւր ման պա-
հել, Հառամէն ական եկեղեցին առակա-
չին այս ժամանակարհաւ կը լինթանաց,
ինչպէս և Պիոս է. (1816) և իւր բոլոր
շամլորդները նցն խառն թիւնը գօրծ
գրած են և շարուանակ կործ կը գնեն.
Հառաման եկեղեցն առաջ բոլոր
բոլոր հեռէ եր Հառամէն ական պարաւ
թեւան ընթացքէն Ա. Գրոց ընթերց
ժամ մասին + ինչպէս և Քլատին Պա-

մասկացին (626-754) Թամանձանոց
կը յորդորէ կարդալ և քննել Ա. Վիրո-
քը + սակայն յետոյ սակաւ ինչ պապաւ
կան ընթացքին յարեցաւ և Եղեցան
զըլ Բ. + Ուուսից կայորը, որ սցմ կը
տիրէ յանական (Օրթոդոքս և կեղեց-
ւոյ բաղմամին մասին, խափանեց այս
անսովոր հետաեւողութիւնը պապակա-
նաթեան, և հրովարտակաւ հրամայ-
եց Ամսողին, որ Երժ Կառակարանը գոր-
ծնական լեզուի գարձնէ և գիւրին
գիւն նշանակիչը բողոք Ամսուական ե-
կեղեցւոյ զաւակաց մեջ տարածէ, կար-
դա իմացոյ զինուարներուն ձրիառէ ձ
բաշխնելոյ: Եղեցանդր կայորէն շամ-
աւանջ. 1654 ին, Եկեր Այսոնցէլվիչի
հրամանաւ Լիկոն Պատրիարքը ձեռ-
նարկեց ըննել Ասուուանաշունչը և Մա-
մերգութեան գրբերը բոցց Բակուց
հիմները կամ Հանհաւամները (Այսա-
րովըցի) սաստիկ ընդ յիմացան և բայ-
ժանաւ կան Ուուատկան եկեղեցին և
Պետրոս Կայորը սաստիկ հայածակնեն-
քով մահիկց լիքրատին (Օրթոդոքս ե-
կեղեցւոյ ծոցը գառնայր. : Մակոյն կը
նարը չեզաւ և Ուուատկանէն շատե-
րը հարծանաւեցան եկեռաւու տեղեր և
ինչպէս և Կ կամ առաջանաւ և ի Հայած-
ատաւ: Վ. յո Հանհաւամները երկու
գիւռուոյ ձիւդ կը բաւուն ին Քալմ-
կանը (կամթանարքուք) և Պահամարձոք
(Կոււալ մարտնչազ ք): Վ. աջմինները
նշանաւոր են մաքրութեան ամի փարուց
բայց մանենին նի ծիսակամայրութիւն և
առանդութիւն ընդ ընդ նիրք: այլ մի
այն Ա. Վիրը կը կարդան և իսկ Պու-
բարօնները առելի հիմ հերկտիկառա-
թեանց նմանութիւնն ունին իրենց
հատատեալ աց մէջ:

Վենք արախ Ենք հոգեւու չափ որ
մեր Հայատամեաց Եկեղեցին եր-
բեք, բնաւ երբեք, շեղան չէ իր քրիս-
տոնէական Աղինական ճանապարհէն

Ա. Վրաց քննմերցունձ ժամանի : Բնշպես
կը վկայէ իւր բազմադարեան պատ-
մութիւնը և ապաք ոչ որ կը համար-
ձամիք մարտնանից տառնել թէ՛ Հայոց
այս բնէ հայրապետոց կամ այն բնէ ժողո-

վագ երբ և իցէ արդիսած են Եկեղե-
ցոյ զաւակաց Ա. Վիրք կարգալէ
Հետեւապէս, ով որ կը շեղի ռազմոց
եկեղեցւոց ընթացած ճանապարհէն
նայն եկեղեցւոյն չը պատկանիր :

ԲԱՐԵԿԱՄՄՈՒԽԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԲԱՐԾՎԱՆԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԴՈՐԻ

Ա. Տարսէջ կեռարացին և Ա. Գը-
րիգոր Աազմանզացին երկուքն եւսուեց-
քած էին ազնիւ գերդասանէ լուս
աշխարհի և ըստ Այսուծոյ և Եպոն ծը-
նան համարեա թէ մի և նոյն ժաման-
նակի : Եղաց մայրերը իրենց ազօմից և
բարեպաշտութեան այս գեղեցիկ պը-
տուղները նույիրեցին Այսուծոյ, յորմէ-
պոսցած էին : Աքրան Վրիգորի մայրը
իւր զաւակը եկեղեցի տանելով և նո-
րա մանկական փափուկ ձեռքերը Ա. Գրիգի վրաց դնելով պրագադործոց :

Երկուքն ևս ունեին մանկութիւնը
պրեկի կացուցանոց ամեն յատկութիւ-
ներ մարմաւոր գեղիցիւ թիւն, հռ-
գեկան շնորհ, վորուց բազզրութիւն
և զարժմանց փայտելութիւն :

Այսուեցոց պարգեած այս բնական
պիրուն յաւոկութիւնները մշակուեցան
և կրթաւեցան բնշպես հարկն էր Առ-
տընին ու ամեննիբը աւարտիելէն գինի
երկուքն եւս առանձին առանձին ու ա-
զարկուեցան Յունաստանի քաղաքներ-
ութ, որոնք նոյն ժամանակ նշանաւոր է-
ին գիտութեան կողմանէ և այն տեղ
խիստ նշնուաւոր ուսուցչաց մօտ դաւ-
դարակուեցան :

Ի վերջ Աթէնքի մէջ իրար հետ
ընկերոցան այս երկու շնաշխարհիկ
ու սանուղները : Յայտնի է որ այս քա-
զարձ գեղեցիկ աւանձնց է ամեն հրմ-
գութեանց թէատրոնն ու կեդրոնն եց:

Այս բազզրը եղաւ նմանապէս մեր եր-
կան սուրբերուա հաշոկաւոր բարեկոտ
մութեան որրանը, իրմ թէ այսուկէս
առենք՝ աւելի ամրացցց նոյն բարեկ
կամութեան կապերը : Այս բանին առ-
ութը եղաւ մի սանալով գէպէ : Ա. Ժ-
թէնքի մէջ մի այդնոգակ բոլորութիւնը
կար նորեկ աշակերտոց նկատմանը :
Այրեկները կը մուծանէն, հասուական
կից պատանեկաց բազզութեան մէջ
և այն տեղ կոփելին հաջարաւոր կառ
տակներ, կոկտական խօսքեր և անոն
մօթ նախատիքներ տեղալ եկաւորաց
գլխունք հանու էսով կը ասնէին հասա-
բակաց բազզանիբը, բազզարի մէջէն անց-
նելով, գուղեկցութեամեն բազզ պատա-
նեկոց որոնց երկու երկաւ ոտ չեւելի
կ'երթացին : Երբոր բազանիք կը հաս-
նէին բազզ բազզութիւնը կանք կ'առա-
նելի, մէծամեծ ազազակներ կ'արձակ
կեր և նշաններ կ'ընէր որ կ'ուղէ գլու-
թէրը խագուսակէց, որպէս թէ կ'արգ իլէ-
նի ներք մտնելու : Երբ նոր եկաւորը
բազզանիք կը մտնէր, այն ժամանակէն
ի վեր ադրեն ազաւ երտ Վրիգորու որ
Բապտիշն առաջ : Աթէնք հապան եր
և կ'ըգգուր թէ պըչափ ընդգէմէ բա-
նավարութեան այս ծաղրական հան-
գէսակ և մըչափ աննախորդ պիստ թուի
Բարսովի ծանրագուարց և ամպիս բնաւու-
զութեանց աշխարհին աշխանեցաւ ու որ
կարողացաւ : Իր ընկերակորոց միանք